

1 Pierādīšanas pienākums

Galvenais juridiskais pamats ir:

Civilprocesa kodeksa (*Codul de procedură civilă*) 249.–365. pants.

1.1 Kādi ir pierādīšanas pienākuma noteikumi?

Procesa laikā pausts apgalvojums jāpierāda pusei, kura to paudusi, izņemot noteiktus likumā tieši paredzētus gadījumus. Pieteikuma iesniedzējam jāpierāda savs prasījums. Attiecībā uz atbildētāja celtajām ierunām pierādīšanas pienākums ir atbildētājam. Taču, ja iestājas prezumpcija, pierādīšanas pienākums var pāriet no puses, kurai tas bijis iepriekš, uz pretējo pusi.

1.2 Vai pastāv noteikumi, kas atbrīvo noteiktus faktus no pierādīšanas pienākuma? Kādos gadījumos? Vai ir iespējams iesniegt pierādījumus, lai pierādītu, ka kāds juridisks pieņēmums, nav pareizs?

Nevienam nav jāpierāda informācija, kas tiesai noteikti jāzina.

Tiek pieņemts, ka tiesa zina Rumānijā spēkā esošās tiesību normas. Tiesību normas, kas nav publicētas Rumānijas oficiālajā izdevumā (*Monitorul Oficial*) vai citos līdzekļos, starptautiskās konvencijas, līgumi un nolīgumi, ko piemēro Rumānijā, bet kas nav iekļauti tiesību aktos, kā arī starptautiskās paražu tiesības jāpierāda ieinteresētajai pusei. Klasificētos dokumentos ietvertus noteikumus var pierādīt un ar tiem iepazīties tikai, ievērojot likumā paredzētos nosacījumus. Tiesa var pēc savas iniciatīvas ņemt vērā ārvalsts likumu, ja uz to tiesā notikusi atsaukšanās. Ārvalsts likums jāpierāda saskaņā ar Civilkodeksa (*Codul civil*) noteikumiem par ārvalsts likuma saturu.

Ja fakts ir vispārzināms vai netiek apstrīdēts, tiesa var nolemt, ka konkrētajā lietā tas nav jāpierāda. Pušu starpā pieņemtie lietojumi, uzvedības noteikumi un prakse jāpierāda pusei, kura uz tiem atsaucas. Vietējie noteikumi un kārtība pusei, kura uz to atsaucas, jāpierāda tikai pēc tiesas pieprasījuma.

Prezumpcija ir secinājums, ko uz zināma fakta pamata izdara likums vai tiesa, lai konstatētu nezināmu faktu. Juridiska prezumpcija (*prezumție legală*) atbrīvo personu, kura to izmanto savā labā, no tāda fakta pierādīšanas pienākuma, kas saskaņā ar likumu uzskatāms par pierādītu. Juridiska prezumpcija var tikt atspēkota ar pierādījumiem, kas apliecina pretējo, ja vien likumā nav paredzēts citādi.

1.3 Kādā apmērā tiesai ir jābūt pārliecinātai par kādu faktu, lai tā varētu pamatot savu spriedumu ar šo faktu?

Pierādījumiem ir jābūt pieļaujamiem un nozīmīgiem no procesa iznākuma viedokļa. Pēc tam, kad tiesa pieļāvusi pierādījumus attiecībā uz konkrētiem faktiem, tā pēc saviem ieskatiem izlemj, vai šie fakti ir pierādīti, izņemot, ja likumā paredzēta cita kārtība.

2 Pierādījumu iegūšana

2.1 Vai pierādījumi vienmēr jāiesniedz kādai no lietas pusēm, vai arī atsevišķos gadījumos tiesnesis var iegūt pierādījumus pēc savas iniciatīvas?

Pierādījumi ir jāierosina pieteicējam savā pieteikumā vai atbildētājam — savā iebildumā, ja vien likumā nav paredzēts citādi; pretējā gadījumā pierādījumu izmantošanu var aizliegt. Ja ar ierosinātajiem pierādījumiem nepietiek pilnīgai lietas atrisināšanai, tiesa uzdod pusēm tos papildināt. Tiesa pēc savas iniciatīvas var vērst pušu uzmanību uz nepieciešamību pēc papildu pierādījumiem, kā arī var uzdot iegūt papildu pierādījumus, pat ja puses tam nepiekrīt. Puses var lūgt, lai tiek iegūti šādi pierādījumi: dokumenti, ekspertu ziņojumi, liecinieku liecības, izpēte uz vietas, kā arī puses iztaujāšana, ja pretējā puse lūdz šo pusi izsaukt liecības sniegšanai. Jaunais Civilprocesa kodekss regulē arī lietiskos pierādījumus; tam var būt nozīmē dažu kategoriju civillietās (piemēram, laulības šķiršanas lietās).

2.2 Ja kādas puses lūgums pieņemt pierādījumu tiek apmierināts, kas noteik tālāk?

Tiesa vispirms izvērtē, vai pušu ierosinātie pierādījumi ir pieņemami, un izdod rīkojumu, kurā norāda pierādāmos faktus, pieļaujamos pierādījumus un pušu pienākumus attiecībā uz pierādījumu iegūšanu. Pierādījumus iegūst tajā pašā sēdē, kurā tie tiek pieļauti, ciktāl tas iespējams.

Uz pierādījumu iegūšanu attiecas vairāki būtiski noteikumi: pierādījumus iegūst tiesas noteiktajā sēdē; ciktāl tas iespējams, pierādījumus iegūst vienā sēdē; pierādījumus iegūst pirms argumentiem pēc būtības; ciktāl tas iespējams, pierādījumus un pretpierādījumus iegūst vienlaicīgi.

Pierādījumus iegūst slēgtā tiesas sēdē (*in camera de consiliu*) tiesā, kas iztiesā lietu, ja vien likumā nav paredzēts citādi. Ja objektīvu iemeslu dēļ pierādījumus var iegūt tikai citur, tos var iegūt tikai tā paša līmeņa tiesa, pamatojoties uz tiesiskās palīdzības lūgumu, vai zemāka līmeņa tiesa, ja konkrētajā teritorijā nav līdzvērtīga līmeņa tiesas.

2.3 Kādos gadījumos tiesa var noraidīt puses lūgumu pieņemt pierādījumu?

Pierādījumus var izmantot vienīgi tad, ja tie atbilst noteiktiem nosacījumiem attiecībā uz to likumību (*legalitate*), ticamību (*verosimilitate*), būtiskumu (*pertinență*) un neapstrīdamību (*concludență*). No likumības viedokļa ierosinātajiem pierādījumiem jābūt pierādījumiem likuma izpratnē un tie nedrīkst būt aizliegti ar likumu. No ticamības viedokļa pieprasītie pierādījumi nedrīkst būt pretrunā vispārārstītiem dabas likumiem. No būtiskuma viedokļa pierādījumiem jābūt saistītiem ar tiesvedības priekšmetu, proti, faktiem, kas ir jāpierāda, lai pamatotu pušu iesniegtos pieteikumus vai iebildumus. Lai pierādījumi būtu pieļaujami, tiem jābūt ticamiem un jāveicina strīda izšķiršana.

Tiesa noraida pieteikumu par pierādījumu iesniegšanu, ja dokumenta saturs attiecas uz dzīvi personīgiem, ar personas cieņu vai privāto dzīvi saistītiem jautājumiem, ja dokumenta iesniegšana pārkāptu konfidencialitātes pienākumu vai ja tās rezultātā tiktu uzsākts kriminālprocess pret pusi, puses laulāto vai asinsradnieku vai laulātā radnieku līdz trešajai radniecības pakāpei ieskaitot.

Liecinieku liecības nav pieļaujamas tādu tiesisku darījumu pierādīšanai, kuru vērtība pārsniedz 250 RON un kuriem likums paredz rakstveida pierādījumu formu. Liecinieku liecības ir nepieļaujamas, ja tās ir pretrunā oficiāla dokumenta saturam.

Pierādījumus ierosina pieteicējs pieteikumā vai atbildētājs iebildumā. Pierādījumus, kas nav tikuši šādi ierosināti, tiesa var aicināt iesniegt un pieļaut šādās situācijās: nepieciešamība pēc pierādījumiem radusies prasījuma grozīšanas rezultātā; nepieciešamība pēc pierādījumiem radusies procesa gaitā un puse to nav varējusi paredzēt; puse pamato tiesai, ka pastāv pamatots iemesls, kādēļ tā nevarēja iesniegt pieprasītos pierādījumus noteiktajā termiņā; pierādījumu iegūšana nenoved pie tiesas procesa atlikšanas; visas puses tam tieši piekritušas.

2.4 Kādi ir dažādie pierādījumu veidi?

Tiesisku darījumu vai faktu var pierādīt ar dokumentiem, lieciniekiem, prezumpcijām, kādas puses veiktu atzīšanu (pēc savas iniciatīvas vai atbildot uz uzdotu jautājumu), ekspertu ziņojumiem, lietiskajiem pierādījumiem, apskāti uz vietas vai citiem likumā paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem.

2.5 Kādas ir metodes, lai iegūtu pierādījumus no lieciniekiem, un vai tās atšķiras no metodēm, kādas izmanto, lai iegūtu pierādījumus no lieciniekiem, kas ir eksperti? Kādi ir noteikumi attiecībā uz rakstveida pierādījumu un eksperta atzīnuma/viedokļa iesniegšanu?

Lieciniekus iesaka puses — pieteicējs pieteikumā vai atbildētājs iebildumā. Pēc liecinieku liecību atļaušanas tiesa izsauc lieciniekus uzklaušanai.

Ja tiesa uzskata, ka faktu precizēšanai ir nepieciešams iegūt speciālistu atzinumu, tā pēc pušu pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas ieceļ vienu vai trīs ekspertus un izdod rīkojumu, kurā nosaka, par kādiem jautājumiem tiem jāsniedz atzinums un kādā termiņā jāpabeidz darbs. Ekspertu secinājumus fiksē ekspertu ziņojumā. Pēc pušu vai tiesas pieprasījuma, norādot iemeslus, var tikt pieprasīts jauns cita eksperta ziņojums.

Dokumentāru pierādījumu gadījumā katra puse tiesas procesa laikā var iesniegt pienācīgi apliecinātas dokumentu kopijas, ko tā vēlas izmantot. Personai jābūt arī dokumenta oriģinālam un jāspēj pēc pieprasījuma uzrādīt to tiesā, pretējā gadījumā dokuments netiks ņemts vērā. Tiesa var uzdot uzrādīt dokumentu, kas atrodas puses valdījumā, ja dokuments ir tiesvedības pusēm kopīgs, ja puse pati uz dokumentu atsaukusies tiesas procesa laikā vai ja pusei ir pienākums iesniegt dokumentu. Ja dokuments atrodas puses turējumā un nevar tikt uzrādīts tiesā, var iecelt tiesnesi, kura klātbūtnē puses var izpētīt dokumentu tā atrašanās vietā. Ja dokuments atrodas trešās personas turējumā, šo personu var izsaukt kā liecinieku un tai pieprasīt atnest dokumentu. Pierādījumus ievāc tiesa, kam ir jurisdikcija, slēgtā tiesas sēdē. Ja pierādījumi ir jāiegūst citur, tos iegūst īpaši norādīta tā paša līmeņa tiesa vai zemāka līmeņa tiesa, ja konkrētajā teritorijā nav līdzvērtīga līmeņa tiesas. Tiesa, kas pieņem pierādījumus, var neizsaukt puses, ja pierādīšanas līdzeklis to ļauj un puses tam piekrīt.

2.6 Vai kādas noteiktas pierādīšanas metodes ir nozīmīgākas par citām?

Pierādīšanas paņēmieni ir vienlīdz spēcīgi, izņemot likumā tieši paredzētus gadījumus.

Puses bieži pieņem apliecinātus dokumentus (*forma autentica*) to nodrošināto priekšrocību dēļ, ieskaitot autentiskuma prezumpciju, kas nozīmē, ka persona, kura atsauca uz autentisku dokumentu, ir atbrīvota no pierādīšanas pienākuma.

2.7 Vai noteiktu faktu pierādīšanai ir obligāti jāizmanto noteikta veida pierādīšanas metodes?

Lai pierādītu tiesisku darījumu, kura vērtība pārsniedz 250 RON, ir pieļaujami tikai dokumentāri pierādījumi, taču ir paredzēti atsevišķi izņēmumi, kad pieļaujamas arī liecinieku liecības.

Attiecībā ar jebkuru personu dokuments tā apliecinātajā formā ir galīgs pierādījums par fakta konstatējumu, ko veikusi persona, kura apliecinājusi dokumentu saskaņā ar likumu, kamēr šis dokuments nav pasludināts par nepatiesu. Tomēr pušu paskaidrojumi, kas reģistrēti apliecinātā dokumentā, uzskatāmi par pierādījumiem tikai tik ilgi, kamēr tie nav atspēkoti ar citiem pierādījumiem.

Ja pastāv tiesas ieskatam atstātas prezumpcijas, tiesa uz tām var atsaukties vienīgi tad, ja to pārliecinošais spēks ļauj padarīt apgalvoto faktu par varbūtīgu; šādas prezumpcijas var pieņemt tikai tad, ja saskaņā ar likumu ir atļautas liecinieku liecības.

2.8 Vai lieciniekam saskaņā ar likumu ir pienākums sniegt liecību?

Sk. atbildi uz 2.11. jautājumu.

2.9 Kādos gadījumos liecinieks var atteikties sniegt liecību?

Civilprocesa kodeksā nav noteikts, uz kāda pamata liecinieks var atteikties liecināt, bet vienīgi noteiktas personas, kuras nevar uzklaut kā lieciniekus, un personas, kas ir atbrīvotas no pienākuma liecināt. Sk. atbildi uz 2.11. jautājumu.

2.10 Vai pret personu, kura atsakās liecināt, var piemērot sankcijas vai likt sniegt liecību piespiedu kārtā?

Lieciniekam, kura neierodas vai atsakās liecināt, tiesa piemēro naudas sodu. Ja liecinieks neierodas pēc pirmā aicinājuma, tiesa var izdot orderi par personas nogādāšanu tiesā (*mandat de aducere*). Steidzamos gadījumos tiesa šādu orderi var izdot arī par pirmo tiesas sēdi.

Ja persona neierodas vai atsakās atbildēt uz jautājumiem, tiesa to var uzskatīt par pilnīgu atzīšanos vai sākotnēju pierādījumu par labu pusei, kura ierosinājusi uzaicināt liecinieku.

2.11 Vai ir personas, no kurām nedrīkst iegūt liecības?

Liecinieki nevar būt šādas personas: asinsradnieki un laulāto radnieki līdz trešajai radniecības pakāpei ieskaitot; laulātie, bijušie laulātie, saderinātie vai faktiskie dzīvesbiedri; jebkuras puses ienaidnieki vai interešu konfliktā esošas personas; personas, kurām ar tiesas nolēmumu atņemtas tiesības pārvaldīt tām piederošo īpašumu (*sub interdicție judecătorească*); un par nepatiesas liecības sniegšanu notiesātas personas. Tiesvedībā par bērna izcelšanos, šķiršanos un citām ģimenes attiecībām tiesa var uzklaut asinsradniekus un otra laulātā radniekus, izņemot lejupejos radniekus.

No pienākuma liecināt ir atbrīvotas šādas personas:

garīdznieki, veselības aprūpes speciālisti, farmaceiti, juristi, valsts notāri, tiesu izpildītāji, mediatori, vecmātes un medmāsas, kā arī citi profesionāļi, kam saskaņā ar likumu jāievēro konfidencialitāte vai dienesta noslēpums — attiecībā uz faktiem, kurus tie uzzinājuši, veicot savus pienākumus vai praktizējot savu profesiju, pat pēc to darba veikšanas beigām;

tiesneši, prokurori un valsts amatpersonas arī pēc to pienākumu pildīšanas beigām — par konfidencialiemi apstākļiem, ko tie uzzinājuši savu pilnvaru laikā; personas, kuru atbildes pakļautu šīs personas, to radniekus, laulāto, bijušo laulāto utt. kriminālvajāšanai vai sabiedrības nosodījumam.

2.12 Kāda ir tiesneša un pušu loma, uzklaušot liecinieku? Kādos apstākļos liecinieku var uzklaut videokonferencē vai ar citu tehnisku līdzekļu palīdzību?

Tiesa uzaicina lieciniekus un nosaka to uzklaušanās secību. Pirms uzklaušanās liecinieks tiek identificēts un dod zvērestu. Katrs liecinieks ir jāuzklauš atsevišķi. Liecinieks vispirms atbild uz tiesas priekšsēdētāja uzdotajiem jautājumiem, bet pēc tam ar priekšsēdētāja atļauju — uz uzaicinājušās puses un pretējās puses uzdotajiem jautājumiem. Liecinieku, kurš nevar ierasties tiesā, var uzklaut viņa atrašanās vietā.

Attiecībā uz liecību audioierakstiem un videoierakstiem juridisku noteikumu nav, bet šādi ieraksti ir pieļaujami. Pēc ieinteresētās personas pieprasījuma, kas iesniegts likumā noteiktajā kārtībā, pēc tam var veikt to transkripciju.

3 Pierādījuma izvērtēšana

3.1 Ja puse liecību ieguvusi nelikumīgi, vai tiesai ir kādi ierobežojumi sprieduma pieņemšanā?

Ja puse, kura iesniegusi dokumentu, uzstāj uz tā izmantošanu arī tad, kad ticis apgalvots, ka tas ir viltots, un šāds apgalvojums nav atsaukts, un ja ir norāde uz viltojuma autoru vai tā līdzdalībnieku, tiesa var apturēt tiesvedību un nekavējoties pārsūtīt iespējami viltoto dokumentu atbildīgajai prokuratūras iestādei ar šim nolūkam sagatavotu ziņojumu, lai viltojumu izmeklētu. Ja kriminālprocesu nevar uzsākt vai turpināt, viltojuma izvērtēšanu veic pati civiltiesa.

No otras puses, tiesa nosaka naudas sodu personai, kura ļaunticīgi apstrīdējusi dokumenta rokrakstu vai parakstu vai audioieraksta vai videoieraksta autentiskumu.

Izvērtējot liecinieku liecības, tiesa ņem vērā liecinieku patiesīgumu un apstākļus, kuros tie uzzinājuši faktus, kas veido to liecību saturu. Ja tiesai procesā rodas aizdomas, ka liecinieks sniedzis nepatiesu liecību vai ticis uzpirkts, tā sagatavo ziņojumu un nodod jautājumu izskatīšanai atbildīgajai prokuratūras iestādei.

3.2 Ja esmu viena no lietas pusēm, vai mans paziņojums tiks uzskatīts par liecību?

Ja kāda no pusēm atzīst faktu, ar ko pretējā puse pamatojusi savu pieteikumu vai iebildumu, atzīšana ir pierādījums. Tiesā veikta atzīšana ir pilnīgs pierādījums pret personu, kura to veikusi; atzīšana tiesai jāņem vērā tās pilnībā — daļas nevar tikt atdalītas cita no citas, ja vien tās nav saistītas ar atsevišķiem, savstarpēji nesaistītiem faktiem. Tiesa var brīvi izvērtēt ārpusietas veiktu atzīšanu. Tai piemēro pieņemamības un pierādījumu iegūšanas prasības, kas parastajos tiesību aktos tiek attiecinātas uz citiem pierādījumiem.

Tiesa var piekrist uzaicināt un iztaujāt kādu pusi par tās rīcību, ja tam ir nozīme lēmuma pieņemšanai lietā.

Saistītās saites

<http://www.just.ro/>

Lapa atjaunināta: 27/11/2018

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.